

ШЫН

СЭКП-Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үндүктелген

1965 ч.

ДЕКАБРЬ

7

ВТОРНИК

№ 288 (6305).

Өртөө 2 көп.

Чурттуң рисчилеринин чедишкinnerи

СЭКП Төл Комитетинин март (1965 чыл) Пленумунун шийирлерин амдыралга бот- таидырбышаан, рис тарылгалыг ажал-агый- ларнын ажал-ишчилери бо чылдын рис бүү-

рерин дыка көвүдеткен. Ол үнелиг тараа куль- туразын күрүнеге саларынын чыл планы 109 хуу кылдыр куусеттинген.

1964 чылдың декабрь бирде салдып алган турганынга болаарга, бо чылдың декабрь бирде ристи 96 муң тонна хөйүн салдып алган. Ристи пландан ажыр са- дып алыры чуртта үргүзүлүшүшөөн.

ПЛАН АЖЫР КУУСЕТТИНГЕН

Россияның Совет Федеративтиг Социалисттик Республика- нын Төл статистика эргелелинч сам-медээлерин өзүндө- алгыра, бүдүрүүшкүнүнүң ниити хемчээлиниң болгаш про- дукцияның эң чүгүл хөйүрлериниң хөй нуруузуң бүдүрүп үндү- рериниң талазы-биле бо чылдың он бир айларының планын Федерацияның үлетпүрү ажыр куусеткен.

Ак-Довурактан

Ак-Довурак хоорайда социалист чарышты албанындан халашкыш, комсомол комитети, ту- чарлаан. Оң тилекчи- комсомолчу путёвка ёзу- дугларда болгаш фабри- леринге сөздинч гаар келген 56 кижини- мада ажаллап турар амыттынар хүнүмө өр- боттарынын хөй нацио- комсомолчу-ан ыяк тар- нентик белетерин бол- бонгдаларынын, замо- гаш мантал бижиктерни- ларының болгаш ээлчег- тысыр. Аныяк хоорайны дуудуна ажалдай берген- зинге алдар болдурун оолдар, ныстары, шериг- нер.

Улуг-Хемден медээлер

Бо чылдын «Күш-ажылы» хо- туу колхозун ногаажылары чаагай дүжүтү алган. Морков, свёда, огурек, помидор дүжүт чаагай бол- ган. Ранеткаларын болгаш абыктар- нын үнүжү база багай эвес.

Ажыл-иш ам-лаа үргүзүлүшү- шаан. Михаил Руленковун бригадала- салты кыкка ыкк белеткен. үнүш өстүрер парниктерин арылап, 60 тонна өлөктү өгөрдөчө сөөктөргө бол- гаш картофельдин, ногааларын үр- эдирерин бүрүн белеткен. Бо ажал- дарда Алевтина Чуртца, Надежда Па- шкина, Лиза Фелотова, Раиса Афа- насьева олар ыккым ажаллап ту- рар.

Шагаан-Арыг хоорайның музыка- школазынын башкыларынын эге- лашкыни-биле хөдөөжөөр ансамб- лин органиастаан. Ажылда оң киржикчилери төс киж. Оң репер- туарында орус улустун ырлары, со- вет болгаш даштык композиторлар- нын ыры чогааллары кирген.

Ам хөдөөжөөр ансамбли көдө- рөң ажал-ишчилеринге улуг көн- ьертти белеткен турар. Чоруктар чо- гузуң, музыка культуразынын не- пердикчилери.

«Күш-ажылы» хоотуу» колхоз- туң колхозчулары бай чурттап ту- рар. Оң дугайын мындыг саянар көргүзүр. Ий өгүнү бирээнде-ле хөп чүр машина, өт-бүлө бүрүзүң чаагай-терге. Торгалыг суурун дөрт өвөнүң бирээнде-ле мотоцикл бар.

Суурун чурттагычтарынын куу- зураут амдыралын чаа ажалчылар бажыны, столдары, магазин, куу- тура бажыны улам байдып турар.

Торгалыг суурда чаа магазин ажаллап эгедөөн. Оң дөдөң, чы- рык, чылды өрөөлүңе үлетпүр бол- гаш аш-чөм барааныра белеттин- ген. Ажыл пагы төгөн сөөкүңдө манга үргүлчү халлазындал. Колхоз- чулар бараан салып азыр дөң көзү- турары ол-дур. Магазин эргелектизи Василий Худалков оларны эпиг-эал- дек хүлөөп ап турар.

С. Чамбал-оол, «Тыва даг-дугу» комбинатта забойщиктер бригадир.

ам 60 муң рубльдин кижин күрүнеге кирген. Аң фермалыктын эге- лекчизи эш Н. Голубович чыл төңүзүңе чедир 120—130 муң рубльдин эш шынарлыг кештерин дуураарын бүзүредип турар.

Республиканың аңчылары арга-зоминерге натап үнүккөнөр. СЭКП-нин XXIII съездинин күш-ажылыг белентик үткүлү дөң аң- чылар социалист чарышты налбарткан. Съездинге белек ылыдыр пландан ажыр 200 муң рубльдин өлүүн күрүнеге кирер хүлөөлөгөн М. МОНГУШ, охотовед.

Вьетнамда бужар-чүдек дайынны соксадыр

Вьетнамда америк агрессияга шийирдиг уурдалышкынын чалгы бистин чуртуушта улам-ла калдыр. Ажылды чонунерин уурла- нышкынын митингилери бо хүнүндө тер бол- галда эртал, оларын киржикчилери мазыралыг вьетнам улус-биле эп-сөккүл каттыштыралгазын чангыс үнүгү илгерилеп турар.

АКШ-тын Вьетнамда агрессияны уурда- нышкынын митингиз Москвадан Свердловск аттыг торгу комбинатыга болган. Комбинат- тын ажалчылары болгаш ажал-ажалчылары: «Американнар, Вьетнамдан үнүп чорунар!» «Вьетнамга — тайбын терек!» деп медээлээн.

«Америк империалисттерин хосталга ына- шыдыг вьетнам улуска уура аратыныг дайын- ны чорууру турарын билип турган-ла, бистер, совет кижилер, кыттапай барып шыдаас бис» деп, медээлик пегинин назалдыгы өш Фролов митингте медээлээн. — Социалист лагеринин бүтү күчүзү, тайбынга ынактыгыг бүтү киж- төрелеткенни деткичтен вьетнам улустун тала- зында деп түвөнү агрессорлар билип алың!

Булуда пегинин ажалчыны, машинист Ва- лентина Константинованың чүгүзү килентиг чалгылап турган. АКШ-тын империалисттери Вьетамынч Демократтыг Республиказынын тайбын хоораларын болгаш суураларын бомба- лап туралар-дыр» деп, ол медээлээн. Не киж- болганымда чүс-чүс кижилерин — кыргынар- нын болгаш урт-дартынын өлүп, кырып ту- рарын илденээшкени-биле тыянал турар мев. Аме- рик империалисттерин араатанат үлгүлдерин килентип илдерип өстөр бекин тыялбас-тыр.

Комбинаттын ажалчылары болгаш ажал- ажалчылары чангыс эпиг хүлөө алган резолю- цияныг Вьетнамды демисежип турар улусу- биле эп-сөккүл каттыштыралгазын илгерилээн

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунда

Өнүгү металлдар бүдүрерин көвүдетирген, шыгарган ачы-хавышалары дзын база техника-экономикаг бөдик көргүзүлгелери чедип алган дзын Норильскиниң А. П. За- некиниг аттыг, Ленин ордениг даг-металлургия комбинаты- ның онза шыгарган ажалдык- чыларыга — Никель заводунуң улуг конструктори Егор Петрович БУКОВЦЕВКЕ, «Норильская» шахтаның хо- мур даш комбайнынын маши- нини Владимир Григорьевич ДВЯТКОГА, комбинаттын директору Владимир Иванович ДОЛГИХКЕ, рудник экска- ваторши Василий Алексеевич ПАНФИЛОВКА болгаш че- зикчилер заводтун улуг элчи- лиричизи Александр Серге- евич ШЕРЕМЕТОВКА Соци- алист Күн-ажылыг Маады- ны аттыг тымыкан.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиуму ол комбинаттын 786 ажалчыларынын, инженер- техниктиг ажалдакчыларын болгаш албан-халакчыларын ССРЭ-нин орденири болгаш медалдары-биле база тая- наан. (СЭТА).

СЭТА-ның дындады

„АЙ-8“ ужуушкунда

«Ай-8» дээр совет космос станцияны Айне утлаарың бо- дунуң ужуушкунуң үргүлчүлүгү турар.

Декабрь дөрте Москваның- биле 18 шакта «Ай-8» Чөрдөң 213 муң километр ирал чоруй барган турган.

Ужуушкунуң үзүңдө стан- ция-биле харылазың дөрт сеансынын кылган, мичан теле- метриктиг информацияны алган болгаш траектория хемчээш- кинерин кылган. Хемчээшкни- меринч сан медээлериң ёзу- гар алдыра, станциянын бүтү борт системалары өй-тамында ажаллап чоруу болгаш оңд траекторияны санап көргөни- ге чок болган.

Таарыштыралга-саналга тө- нү алдынан информацияны сайгырып, сайыралды ажаллап турар.

«Ай-8» дээр совет космос станцияны-биле декабрь беште харылазың өй сеансынын кылган. Бүтү борт станцияла- ры эки ажаллап чоруу. Траекториялар хемчээшкни- меринч санап көргөниң дүшү- түр болуп турарын баштапкан. 1965 чылдың декабрь чедиде Москваның-биле 0 шак 50 ми- нута турда, ук станция Шутун- ган океанын районунга Ай- нын кырынга челе бээр.

Таарыштыралга-саналга тө- нү келген информация ажал- лап кылырын үргүлчүлүгүшөөн

ЭКИ ЧОГААЛДАР ДЭЗШ ШАННАЛ

ОРДЖОННИКДЗЕ. Коста Хетагуров аттыг чечен чогаал шанааларынын талазы-биле республика комитетинин ак- таларын чарлаан. Осетин чечен чогаалды кыла байыткан уран- чечен улуг шыныг чогаалдарын тургусканын дээш ол хүнү- дүг шанаалды чогаалган Л. Мамедовка тымыкан. Оң «Алар оюндар» деп романи, «Маадырлар дугайында», «Кижилер дээр кижилер-де болгай» деп шуулдулар, расказтары болгаш тоомула- ры совет коммунукага калбак сурадыг аларган.

Коста Хетагуров аттыг ша- наалдын баштагы лауреаттары дзыл эртемден Б. Абзев, осети- н чогаалдарын орус дыне кайгамчыктыг очулдурутузу Н. Тихонов болгаш алдаржаан осетин актёр В. Тхагалев база болган.

Көдээге күш-культура болгаш спорт

Чонун күш-культуру киж- илдилелгиче Коммунист пар- тия болгаш Совет чааа улуг са- гышты салып турар. Ол чөлдө билингир. Бажын ханазын, са- лып турар түтүжү, шөлдө ажал- леп турар колхозчу, күчүлүг те- хниканы башкарган механизатор күш-культура болгаш спорт-биле өйлөшкен болза, оң ажал-хөдөө бүдүрүп, болу-лаа калык, сергек, омак-хөгүл болур. Ичтангаш бисте кыргынарның база аныяк- тарын-лаа ичтинде спортка хан- дышылдылар, маргалаа болган терден чыда калбас сонуургалар дыка хөй. Шыгандарны быжык- тырынгга, мага-бөтү дадыкты- рынгга, баш маазиң сергелдирин- ге, чөм шийгээлениң ажиле- ринге күш-культура болгаш спорт кайгамчык улуг үжүр-түмүлүг.

Көдөө спортчуларын саны чыл келген турум улам өзүп, оларын спортчу мергежиң белин олар. Тандыла «Межегей» совхоз бүтүдөгө билингир кукурузачы- лары, бөдик дүжүтүн маадырла- ры, чаагай погаанын өстүрүчү- лери-биле сурагжаанын чым бил- бее, боор, ыччарга ажал-агый- ның спортчулары база көкүсү че- рин ээлеп келген. Район төвүнө бөтүп турган маргалааларга ол спорттоотун спортчулары доктамаз кырып, сан талазы-биле дээр чөри ээлп келген. Ажал-агый- ның бүт бөмүкчүлери өңе че- рлерин спортчулары-биле аш-хуу- зуңуң ужуражышкынырын ор- тиргеш, тийгелдиг чанып көзүп турган. Ам чөриң кырын ак хар шугаап, хемнерин дөп шыа бер- ген бо үдө олар хаактарың кет- көш, кышкы маргалааларга бе- леткелди эгелер бергенер.

Спортчу хемчегдерге чоңуу кал- баа-биле хаара турарын оралла- жип, күш-культуруларын саны көвүтүлгелерин колхозчи- терин тодаргай чыжыңа өтүр- үш «Торгалыг» колхозун хийер ужурулут. Чылдын кайы-даа үе- анда ыштапалга хүннеринде органиастаан маргалааларга, колхозчигин үнүшкүннөге ар- тельдин улуг, биче кижилери ку- зөлдүн-биле киржип, бажыны- рыдан үер хөйүн чок элтерин өйлөдөп өккөп туралар.

Спортче өвөөн аяк кичтөңгөй- ли Чөөн-Хемчик районунуң Ленин аттыг колхозунун баштап чөри (даргазы эш Хунажик) база са- лып турар. Ажал-агыйнын ууру- тухузу болу спорт чөвүлелинч кижигүвү болуп, аныяктарын баштап турда, ол ажал өккөнүс аргажок. Спорттун кышкы хөви- рин улам ынай сайыралар оруу- гаа салгаш, күш-культуруларга хаак, конкы дөң ышкыш кол хөдөк чүдүлери ниити дөрөгүн- биле садып бөзгүн колхоз баш- таар чөри шийирлээн.

Ыччала-лаа спорт болза аны- яктар ортузунга кижигинде ажалын чорударынын чутула чөдөө, күш-ажылыг чөвүлелин- чин үндөзгө болур дээрин чам- дык чөлдө ам-лаа чедир бая- бейн турар. Бисте кижин күш- ажалды кижилеринче өвөөн эвес сагышты салып турар-ла харын. А спорт-биле кижилериниң бай- лады кангыңыл? Чөп-чөгө спорт базаларын тургузуп алгыра, кө- дөзгөн ажал-ишчилерин ажал- дан ол чарыктыр дээр байла- дыг шын эвес болза колхоз, сов- хозтарынын ийи-чангыс улутуку- чларында ам-лаа башы талып эвес. Аныяктар спорт ажалын көдү- рүп, чонун өйлөдөп орууганы

Оян Марчин-оол беш чыл хөй каларып турар. Оң бо чылгы түмкел- чери эки болган. Төрүрү чүс хойга онаашыр 92 хураганын меңди дөрүк- турган болгаш бир хойдан 2,1 г дүктү кырып дужааган.

Бо чылдын кыжынынан малын хур ажыры-биле Оян Дондупович белетке ажалдарын чамы-на эгелээн. 10 тонна ситенин бөзү белеткешен. 3 тонна ситенин кыштаанда чедиртп алган. Кыштааның септелдизин бөзү кылган. «Коммунизмниң хөрес» колхозтун баштаар чөри хөйүнүң төлө- тиг күш-ажылыг максат турар. Ол улам-на бөдик көргүзүлгелери чедип алыры-биле кыжынынын ажаллап турар.

ЧУРУКТА: О. МАРЧИН-ООЛ. Фото Г. СИРОТНИННИ.

Бистин үлүүвүс

Фабрикада ажаллап кылып ту- рар даа-дүжүңүң хемчээли-даа, шынары-даа забойщиктерин ажал- ыкыдан хамааржыр дээрли чүгө- жок. Ыччангаш бисте ажал хө- рескалыг ажалы ондоончон дээрлик бригадала кижиг бүрүзү кылып турар.

Эрткен айда руда тыварынын планын 110 хүн куусеткен бис. Амын үдө соок дүжүп, ажалдаар- ы бөөдөзүн болгаш чамыкта ажал фронтун-биле кетч, хан- дартыкмай-даа турар болдуру- са, лажын ажыр, хөдөөдүр дөң буу күжүлүгү салып бис.

Ажыл фронтун чөйшөйлөп боор дээрде руда тымыжын чөйр планкылай, рудникке ажалдаар чүгүл механикчирини эвөөти берип турары болур. Бо анынч хай кезинде бистин забойщикте- ривис кижиг бүрүзү 5 дөрбелчин

метр чеге ажалдаар ужурулуг турган болза, чүгө 3 дөрбелчин метр чеген руда чыкып турду- лар. Бригадониста 12 кижиг бар. Ыччангаш чөп үтээр биче станок- та буралык Хайышкы Кандин- оол кончы эки ажаллап турар. Забойщиктерин ажалы берге, имдыаа дээр шолуу-лаа механи- застаткыныч. А ш Хөмүккү бистин үлүүвүсү чыгедир-биле хөдөк алдында шак-даа бармы- долабай ажаллап турар кижиг.

Дүштөк чөм үзүңдө чымыр чеге барып, солун-сөткүзү ном- чол, политиктиг информацияларын доктамаз ыңыңал турар бис.

Бистин бригадист коммунис- т күш-ажыл коллектив деп бе- дык атты чаалап алган.

Бригадоник кечжүңнери «Ты- ва даа-дүжү» комбинатты түбү- нүң фундаментизин салып тур-

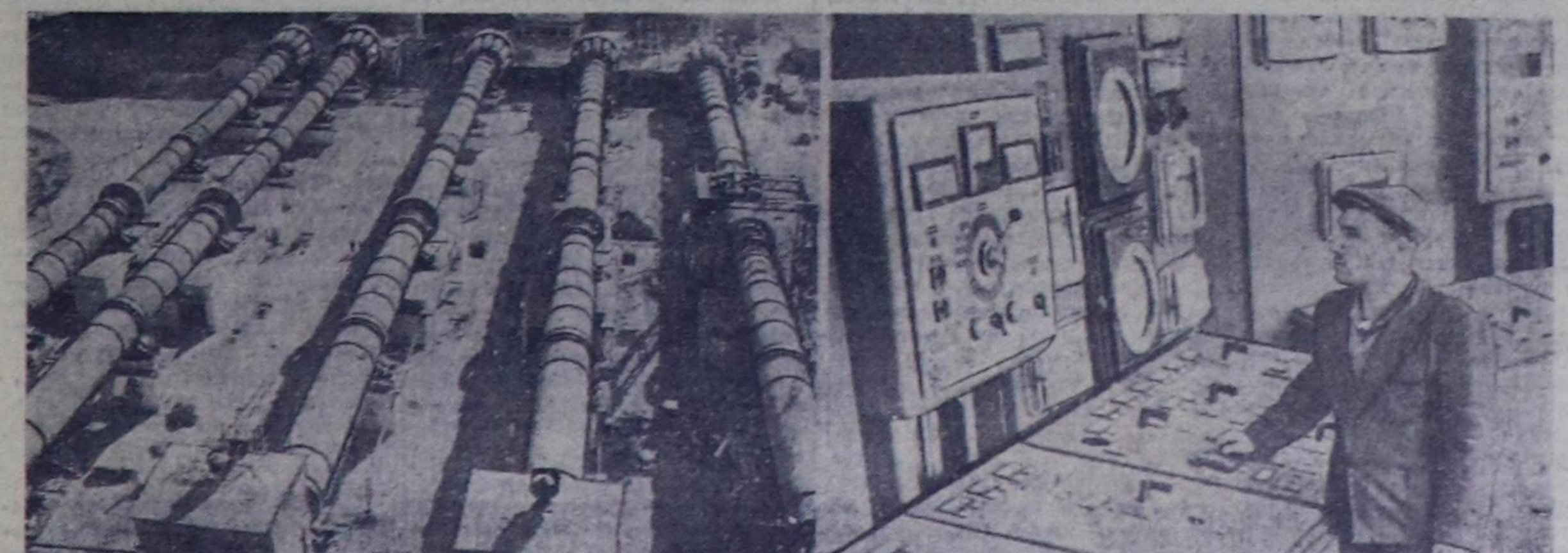
План куусеттинген

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели Тыва АССР-ниң девискээрин аңынынын кол зоназынга хамааржыр ылыды бадылааны тавар- ылга эвес. РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктамында ай- тылганын ёзуугар алырга, Тывада чурттап турар хамааты бүрүзү эки-турачы аңчыларын бөлүүнө кирбей, белеткелдер контро- лары-биле керээ чарып алгаш, аңап болурун тодардып турар. Ол чорун бо аңчыр сезонунуң үзүңдө аңчылынарга, албан-хаакчы- ларга таарымчалыг байдалды тургускан. Хөй-хөй кижилер шөлөзгүн аңчыр-тыыш амылгыга эрттирип, күрүнеге хөй өлүктү кирген.

Бо аңчыр сезонунда ырай-улак арга-зоминерге үш муң аңыг аңчылар үнгөн турган. Тыва АССР-ниң аңчылары декабрь 1-ге че- дир күрүнең белеткел чөлдөргө 783 муң рубльдин өлүүн дүжү- мааган. Ыччангаш өлүк белеткелинин чыл планы хуусаа бетинде 125 хуу ылыды куусеттинген.

Аңчыр-тыыш амылгын органиастаар талазы-биле респу- бликаның белеткелдер эргелелинч начальниги, оон ораналчызы эштер О. Волченко, Н. Башанов олар улуг ажалды чорутканыр. Аңчылары өк-чөмөк, аш-чөм-биле эки хандырып, оларга эрге- жок чүгүлэ байдалды тургускан болгаш органиастыг хемчеглерини кошнатпас дээр ажалдары ам-даа чорудуп турар.

Республиканың хөргеленичтиг эвилелиниң аформазы мурунда чылдарга болаарга бо чылдын күрүнеге дыма хөй өлүктү кирген. 1965 чылда 2600 пессе (дмилг) нежим думар паныгын тургаш.

Кырыс ССР. Кантоптун цемент-шифер комбинаты- ның түдүжүлери СЭКП-ниң XXIII съездинде алдар болдурун күш-ажылыг ээлчеге ажаллап турар.

Бо хүнүндө мында бешки, сөөгү технологияг шүгүм- да ажалдар чоруп турар. Ол шүгүмү ажаллаа киж- ири-биле завод чылда барык бир миллион тонна цем- енти бээр.

ЧУРУКТА: цемент өртөдүр цехтин суугулары. Оң талазында — суугуларын машинизи Алексей Игнатов цемент өртөдүр цехтин башкарылга пультунда.

Фото А. ПОЛЯКОВТУУ.

СЭТА-ның фотохрониказы.

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга. Пленумдун шийтпирлерин амыдыралга.

ҮРГҮЛЧҮ ОРУЛГАЛЫГ БОЛУР

Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

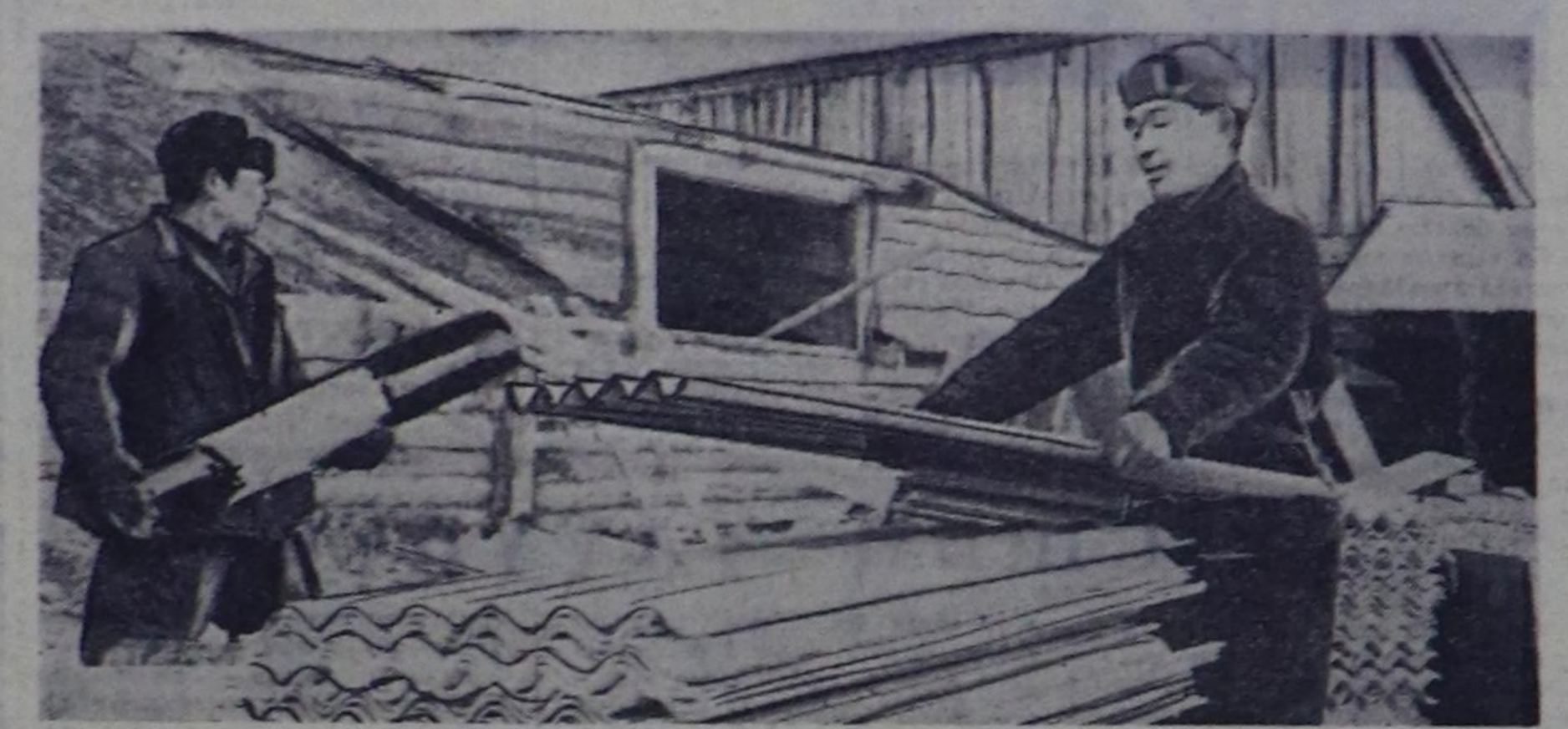
Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган. Бүгүнкү таалай-баадаа болуп турган.

СОВХОЗТА МЫНДЫГ

Партиянын политикалык ишмердиги. Партиянын политикалык ишмердиги. Партиянын политикалык ишмердиги.

Партиянын политикалык ишмердиги. Партиянын политикалык ишмердиги. Партиянын политикалык ишмердиги.

Эки аймактагы колхозчулар. Эки аймактагы колхозчулар. Эки аймактагы колхозчулар.

ТУННЕП ЧУГААЛАШКАШ...

Тес-Хем районунун култура аймагы. Тес-Хем районунун култура аймагы. Тес-Хем районунун култура аймагы.

Тес-Хем районунун култура аймагы. Тес-Хем районунун култура аймагы. Тес-Хем районунун култура аймагы.

ЧАА ТУДУГЛАР

«Тес-Хем» совхозунун ийи дугаар тууду. «Тес-Хем» совхозунун ийи дугаар тууду.

«Тес-Хем» совхозунун ийи дугаар тууду. «Тес-Хем» совхозунун ийи дугаар тууду.

СУГБИЛЕ ХАНДЫРГАН

Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү.

Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү.

Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү. Хар эвези чаганын өөрчүлүшү.

Совет бюджеттин демократизми

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү. Чүрт бурзунун бюджетин түзүү.

Угаан-сарыыл чок
чорук ургулчулевишаан

ШЫҢ

Совет эрге-чагырганын 50 чылына уткүштүр

ЭШЕЛОН КОМИССАРЫНЫҢ ЧУГААЗЫ

1920 чылда Омскин ажалчы чоннарынын чыгган таразын чулдурган эшелонун В. И. Ленинни чедирген кичи ам Омскиде аалчы болуп чоруп турар. Ол бөлөз Бугу-рессиянын онза комиссарынын коллегия келжигүнү болгаш Омск губкыктин баштайгы даргазы турган көчүрүм башында Сергей Герасимович Уралов-дур.

Омскин ажалчы чоннары-биле С. Г. Ураловтун унуражышкынын, сактышкынын чугаалаан оң чугаалары, ылангы тараа чулдурган эшелонун дугайында оң чугаазы Илчичиге улус чоңунун ажалчы ынакшылыгына база бир херечини болур.

Ол аар-берге уеде Советтериниң ажалчы чурту аштын байдалына турган. 1920 чылдың чазынында, Владимир Ильич бежен хар харлаанда, Омскин пролетариатыда баштыңгыга белек кылдыр эшелон тарааны чыгган. Вагон бүрүзүгө демир орукчулар «Илчичиге» деп сесту чугай-биле бижээр. А паровозта — «Бугу делегейге коммунизм болгаш оң баштыңчызы» — эргим Ильич дегерезин! — деп дөзүр.

Ол уеде чар болганда дайынкар база-ла эвээр турган. Ф. З. Дзержинскийн шутт удурулганы-биле ажаллап, В. И. Ленинни айткышкынын күөсүндө чараан дуржулгалык чакыт Сергей Ураловту тараа чулдурган эшелонун комиссарына томуйлаан.

Сибирьжилерниң үнелиг бөлөз чедирер чаринге бүрүн менди чедирерин оралдыштырар, коммунист Ураловтун кайы хире дүрөп, сагыш саргып чараанын сагымырары артык эвес.

Москвага чедип келгеш, С. Г. Уралов белек дугайын Ф. З. Дзержинскийге илеткээр. Феликс Эдмундович ажалчы өөрзөн болгаш бо бүгүн Илчичиниң бодунга барып чугаалап бээрин Ураловна ол-ла дараан саялаан.

Ураловту Владимир Ильич Комяльде кабинетинде хүлээп алган. Ону чымчак тутка алуртша, Владимир Ильич сибирьжилерин ажал-херечтериниң, колчакшинаны узуулаанын, аш-чем байдалын дугайында айткышкынын уаза-дараа салып олурган. А тараа чулдурган эшелонун комиссары белек дугайын илеткээр, Илчичиниң караткында өөрүшкү илереп келген:

— Эки-дир, ол эшелонун үш кезек кылдыр хуваагаш, Москваның, Питериниң болгаш Иваново-Вознесенскийн урулгар чөөүлдеринге дамчыдып бээр херек. А ажалчыларга өөрүп четтиришкенин илерейле, өөрүп четтиришкенин ылазыла илерейлээр силер! — деп Владимир Ильич чугаалаан.

Сергей Герасимович Ильич-биле чээрби минута амыг уеде чугаалааш.

Бо хүннерде Совет эрге-чагырганын 50 чыл оюнга белетил чуртта улам калбарып турар уеде, тараа чулдурган эшелонун комиссарынын чугаазын Омскин муң-муң чурттагачылары — Илчичиге белетти сагыш човаңгыры-биле чоруткан кижилериниң салгалдары сорун киришкени болгаш чоргаарал-биле дыңчак турар.

В. ЛОБОВА.

(СЭТА-нын корреспонденти).

Омск хоорай.

Хоккей

Кызылдың пассажирлер автожыл-агымы-биле көзү ажал-агыл техникумунун хоккейчилеринин эртерек даштынар күндө «Совет Тыванын 5 чылы» стадионга ужуражышкыны болгаш. Пассажирлер АТА-зын командада хоккейчилер ойнаарына мергежилдик көргүзүп, бөмбүкүгү аваныр дозуп ап турган. Оюн эгелээш-ле элээн каш минута болганда шөлдү ортузунга демисел чадилгенге АТА команданын ка-

питаны, чалаачы Павел Фирстов бөмбүктү кезерген алгаш, бурунгар ушта халый берген. Ол уеде узуулаанын камгакчылары тургаштарында чок болган. Хаалгага чокушуп келгеш калкан бөмбүк баштайгы сагыш ажиткан. Техникумда күш-күлдүгүра башкысы Михаил (Потылицын), команда капитаны Виктор Данлар, Юрий Сухов болгаш өскөдөр-лаа шымак хоккейчилерге дүрү эки ойнаа-даа, че-

дириниң көзүлбөз. Спексарь Виктор Исаев мондошкен кижилериниң аразында олутт арга-биле шуртуп үнүп келгеш, часпас кагы-биле ийги саңыч немзи.

Оюнуң ийги чар-тыныда кайы-даа талаа хураңчип эгелеп чорур, анык Григорий Дырш-оол, Кызыл-Кара база бар. ВЛКСМ Кызыл хооромунун бирги секретары Ю. Коновалов мөгөлөр байыр чедиргеш, чедириниң болурун күзүз. Кол судья — СССР-ниң спорт мастери И. Х. Хасанов.

Маргылдаан ийги хүнүдө түнел ужуражыгачылар шын-ла шилдик, мөчөк-мөчөк шыңгалыг эрлер артык. Бездер чик чедирге О. Момбукай (башкы институт), № 2 школан өөрөнчкени, бирги разрядды Михаил Дүңгүе сан талаа-зы-биле аштырган. Алды-оол Арап-

тай Оражайлы дөрткү минутта арыг тилгээр. 49 килограмм чедир деңизил оолдар аразыга бирги, ийги чар даш хураңчип Понамарев биле Захаровтун баштайгы хоорай чемпиону атты чаалап алган. № 6 школан чедирге класиниң өөрөнчкени Сергей Мартин, Сергей Иргити откаш. 52 килограмм чедир деңизил бичи оолдардан бирги чери элээр.

Улут улус аразыга түс-түс деңиз категориянын аалы-биле бирги черлерин дараанында мөгөлөр алган: эн чик деңизин ортукаа чедир М. Оюн, Ф. Ондар, А. Араптай, Э. Ооржак, А. Булак, В. Бездарев.

Команда аалы-биле бичи оолдар аразында профессионал-техниктиң үчүлүшүн командазы бирги чери алгаш, эртерек чалгы кубогун хевээр арттырган. 2—3-кү черлерде № 2, үнү чок болгаш дүлөй урулгар шко-лалары. Улут улус аразыга проф-техникумда кубогун көзү ажал-агыл техникумунун командазыга элээр-каш ийги чар, № 2 школа үнү чери алгаш, II—III чергениң дипломы-биле шаңнаткан.

Өөредилгеге-даа, спортка-даа

Тываның көзү ажал-агыл техникумун чыл келгеш тудум-ла студенттер хүлээп алырын көүдө-дип турар. Уаваз 260 кижиге чурттаа нини чурттаага бажымы база ажаллаа кирер. Эки өөредилгеге, чурум, хөй-ини ажалыга илел-кейил болуру даш чарыш түс-түс курстарын аразында калбарган. Тилгээр чурт Шүшен-ское суурге аксурсунга баар.

Студенттер хостуг шагы содун, ажитып эртерип, номчула ла-лыга, библиоткага я-зы-бур содун, жур-налынын номчул, арг-агаарга массалыг сел-

тай берди. Келер үениң метаназатор-лары бурунгарлай берсе-лаа, даш чок оягтар саңыч берээр. Үш ми-нута эртин чорда. Лида Аракчаа база бир бөмбүктү кирипкен. «Эр-кей, Лида» дээр үнер, адыш ча-кашкылары чиртпейн-ле берген. Бичалла-лаа метаназаторлар күжү-удам мөөнөп, элээн каш чедириниң халлашкыларын кытып тургаш, бир бөмбүктү кирип алканнар. Ка-йы-даа талаа халлашкыны болгаш камгакчы кичээлгени салып, бе-дестелер үзүндө болгаш моон му-рунда болган маргылдааларга шыл-гатынган аргаларын ажаллап, кайы-кайызы бөмбүктү уаза-дараа кирип, оюнуң баштайгы чартын орту кире берген.

Каш-ла минута артында, Галл Баранова ийи бөмбүктү чалгы-улаштыр кирипкен, көрүкчү-риниң кичээлгени хаара туткан. Көрү-

чүлериң адыш чаксаашкылары оожургаалат. Тиле бөмбүктү шөлдү ортузунда халыг чок киж-откаш, деткичтерин база катал өөрткен.

Техникумун студенттериниң со-ставына ойнаа бажы эн Солдатова бо оюнуң ойнакчы бурунунда бүгү талаа-биле ойнаа турганын ай-тыры чугула. Иделгил бажкы ка-ды ойнап турда, анык спортчу чугаажок бажы күзөл-сорукут ойна-лар-ла болбай. Элээн каш көрүкчү-лер бо чөптү айтырыга харыны бээрин Виктор Павловичин дилеп турганы база таварыга эвес.

Дуржулгалык тренер баштап ойнаа шымак удурулгалыгга удуру бажы институтунун баскет-болистер эртерип, шузуру ойнаа, оларга күлө ийи сан чедирейн ою-ну төндүргөн.

Д. АНАЙ-ООЛ.

Үш чылда септелге чокка

Буулар Соруга Чамыякович 1960 чылда Красноярскийн башкы институтун дооскаш ке-дирге, ону чырышкыны ми-нистерствоу Чөөн-Хемчик райо-нуң Хайыракан сес чыл школа-зынын директорунга тоңтылаан. Мурунда школа директорлап чорбаан дуржулга чок кижиге ол харысалгалыг хүлээлгени кү-сөдир берге шыкша сагымыр-ган. Бичалла-лаа ону бир-ле билдирсе чүве абаалап турган-ыг, сактырга, директорнуң хү-лээлгени күсөдирки дег болган. «Күзөл барда, калың-лаа ажал-чы кижиге шылаар-ла бол-гай» — деп, министр баж хөй-аыт кириген.

Ажылдар болган школазынга келтирге, чедер-четтер-ле кай-Ылангы септелгени дыка багай чоруткан болган. Ыныг школа-ла дуржулгалык «жээт», чаа дирек-торлаан кижиге бергелерге тавар-ышканы чугаажок. Бичалла-лаа кызымаккай директор өөредилге чылын чедириниң дооскаш, Урулгары медресил сагыла-чуртумга өөредир, школан кө-рүштүгү, аргы-шөвер тургузар, мурунгары школаның деңгелинге чедирер соруга ону үргүзү-ле домдуруп чорган.

Соруга Чамыякович ол со-рулазын чедип ап шыдаа-лаа, 1962-63 өөредилге чылынга бе-леткелди ол үлгелерил чоруткан. Школаның септелгени чогуру ой-үндө шынарлыг доозулган. Дериг херекселдер четте, шевергин чар-аш. Ам күлө камыг элээр, эки ажылдар. 1962—1963 өөре-дилге чылынын эгези, башкылар-нын баштайгы хуралында дирек-тор мынча деп чугаалаан: «Бисте бүгү чүдүлөр четчир. Ам күлө ажылдарымыстан хамаарып, Бо чылын школамын септелге чо-ка дужаар бис» — дээр, ону че-дип алырынчын тодарай планын номчаш, бадылап алган. То-даргай болуп кылган план чуга-ажок күөсеттерип ужурут. Олар ол өөредилге чылында школазын септелге чокка дужаап шыдаа-нар-лаа. Он эгелээш-ле үш чыл улаштыр Хайыракан сес чыл школазынын коллективни школа-зын септелге чокка дужаап ке-ленер. Ол школада кезээр аргы-чылыг, школада чадгы-даа ар-тык чүве чок, шевергин чараш кылдыр дерип калсаан. Школа истинге чүрүп үрөп турар өөре-никчилер күнгүс чок.

— Мындыг ак сагыла-чуртум-ну, аргы-шөверин канчап чедип алган силер? — деп айтырарымга,

М. ДАДАР-ООЛ.

Школан септелге чокка дужаап турарынын дуржулгалын бистин районда дыка хөй школа-лар эдерип, бо өөредилге чылы-нын төмүзүндө боттарынын школарын септелге чокка дужа-аар бис деп хүлээнип алган ажылдап турары өөрүчүг.

Соруга Куулар чүлө школа-зында байдалы экижилди турар эвес, ол идепкейли хөй-нигичи. Ол колхозта партия организация-зынга боттү дузаны чедирип, лекция номчул турар. 5 чыл иш-тияне пропаганда боп ажыл-кал келген. Өөрөнчкчилерин бол-гаш башкыларын, ажалчыларын колхоз бугурулганын урду-ч идепкейли дуулаштырып тур-ар. Бөдүгү билин доктаамал бедилди турар.

М. ДАДАР-ООЛ.

Биске кажан-даа болбаан

Кызылдың № 3 профессионал-техниктиң училищезинге тракторну дүр-гөк хөдөлдиреринге болгаш билилг башкарынга маргылдаа декабрь 4-те болуп эртерек. Аңаа ийи чыл хуусаалыг механиктер бөлүмүн келер чылда доозукчулар он ийи спортчу метаназаторлар киришкен. Бо солук жарылдаа бистин республикага бир-ле дугаар болган ол.

Маргылдааның кол негелделери мындыг: Үчүнү күс метр хире хемчээ-диг шөлдө 37 тук-биле ээр черлерин деңгелдеп адылаан. Ол эзтергич чандыкы 180 градус чедип турар. Туктал аразы чүлө трактор эрте бээр хире кызаа.

Үш мындыг дөмөй хемчээлгү шөлдө үш «ДТ-54» деп маркалыг трактор-ларны чарыштырган. Тилекчини тодарай алмда, оң чарыгдан шөгич база билилг башкарынын барымдаалар. Бир тукту ужур бастырган болза, үш штрафтың ичиндеги нежээр.

Бешки бөлүктүң сүргүлү Доржукай эртерек чогуур хемчээлгү сес ичи-тада чораш, чангыс-даа тук бастырган. Ол эки хиреүзү болган. Ын-чанаш Доржукай училищениң тугаан чемпиону отты чаалап алган.

Команда аалы-биле дөрткү бөлүктүң командазы тилгээр. Ийги, үшкү черлерде 3—6-ы бөлүктөр.

Бо жарылдаа солук болгаш организастыг эртерек. Моон сондоар мындыг маргылдааны механизаторлар аразыга негелдериниң ажалкынын баштайг түнел көрүскөн. Колхозтарга, совхозтарга ону база эртерип болур.

Н. КЫРГЫС.

ЧУРУТА: Кызылдың профессионал-техниктиң училищезинге болган маргылдаа үзүндө.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Батыл, Шетинин — Бравченко кулунчтук бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторун ораалчыларынын 35-24, 25-38, харысалгалык секретарынын 23-35, партияны ажалчы кижилериниң 23—54, агитация болгаш пропаганда база кезээ ажал-агыл килдистериниң 37-13, үздүр килдистериниң 22-64, чагаа ажалчы болгаш көзү корреспонденттер база совет тургузат болгаш амырал килдистериниң 21-27, иштики информация килдистериниң 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, 27-41. Солун келбей баргала 32-75 телефонга: алагар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүледиңиң чанында пардалга өргөдөлийн типографиязы.

ТС-00046.